

KENNETH WAPNICK

EEN
LEVEN GEEN
GELUK

Het ontstaan van
Een Cursus in Wonderen
Een biografie van
Helen Schucman

Kenneth Wapnick, Ph.D.

Een leven geen geluk

Het ontstaan van *Een cursus in wonderen*

Een biografie van Helen Schucman

AnkhHermes

INHOUD

VINDPLAATSAANDUIDING	11
VOORWOORD	13
INLEIDING: 'EEN ADVOCATE VAN MIDDELBARE LEEFTIJD'	19
DEEL I – DE VROEGE JAREN	27
INLEIDING	29
Hoofdstuk 1 DE HEMEL EN HELEN: INLEIDING	31
Hoofdstuk 2 DE HEMEL EN HELEN: DE VROEGE JAREN	38
DEEL II – DE OPTEKENING VAN EEN CURSUS IN WONDEREN	57
INLEIDING	59
Hoofdstuk 3 OP WEG NAAR EEN CURSUS IN WONDEREN– A (ongeveer vanaf 1938)	61
De voorbereiding op de studie psychologie	61
De ervaring in de metro	64
Dromen	68
Hoofdstuk 4 OP WEG NAAR EEN CURSUS IN WONDEREN – B (van ongeveer 1950-1964)	95
De psychologiestudie – Het Columbia-Presbyterian Medical Center	95
Hoofdstuk 5 OP WEG NAAR EEN CURSUS IN WONDEREN– C (1965)	106
'Er moet een andere manier zijn'	
Hoofdstuk 6 HELENS BRIEVEN AAN BILL (ZOMER 1965)	146
Hoofdstuk 7 HET BEGIN VAN EEN CURSUS IN WONDEREN (1965)	200

Hoofdstuk 8	DE OPTEKENING VAN <i>EEN CURSUS</i> <i>IN WONDEREN</i> – A (1965)	231
	De eerste weken: de principes van wonderen	231
Hoofdstuk 9	DE OPTEKENING VAN <i>EEN CURSUS</i> <i>IN WONDEREN</i> – B (1965)	267
	Specifiek onderricht	267
	Bills college	288
	Meer specifiek onderricht	299
Hoofdstuk 10	DE OPTEKENING VAN <i>EEN CURSUS</i> <i>IN WONDEREN</i> – C (1965–1972)	312
	Speciale boodschappen	312
	Bills dagboek	331
	Voortzetting en beëindiging van de <i>Cursus</i>	343
DEEL III – DE JAREN NA <i>EEN CURSUS IN WONDEREN</i>		351
INLEIDING		353
Hoofdstuk 11	ZOMER 1973: DE GROT	355
Hoofdstuk 12	HET REDIGEREN (1973-1975)	381
Hoofdstuk 13	HELEN EN BILL: DE SPECIALE EN DE HEILIGE RELATIE, EN HUN LATERE LEVEN MET <i>EEN CURSUS IN WONDEREN</i>	391
	Helen, Bill en ik	391
	Judith Skutch en de jaren na de publicatie	397
	Helens relatie met <i>Een cursus in wonderen</i>	404
Hoofdstuk 14	ANDERE GESCHRIFTEN – A	410
	‘Aantekeningen over geluid’ (1972, 1977)	410
	<i>Psychotherapie: Doel, proces en praktijk</i> (1973, 1975)	412
	‘Verklaring van termen’ (1975)	414
	<i>Het lied van het gebed</i> (1977)	415
	Speciale boodschappen (1975-1978)	416

Hoofdstuk 15	ANDERE GESCHRIFTEN – B	423
	Het schrijven van de gedichten	423
	De gedichten	429
	‘The Gifts of God’	440
Hoofdstuk 16	JEZUS: DE WEG, DE WAARHEID EN HET LEVEN	444
	Katholicisme – Maria	445
	Helens tweeslachtigheid tegenover Jezus	456
	1. De reis terug naar Jezus	456
	2. Weerstand en schaamte	458
	3. Twijfel en inconsistentie	464
	4. Winkelen	465
	Verdedigingen tegen Jezus en tegen de liefde:	466
	Speciale haat (oordeel) en speciale liefde	
	De Jezus-gedichten	472
Hoofdstuk 17	DE WERKELIJKHEID VAN JEZUS: IN CHRISTUS’ TEGENWOORDIGHEID	480
	<i>Het lied van het gebed: speciale boodschap</i>	480
	<i>Het lied van het gebed: de brochure</i>	490
	Helen en Jezus: de illusie en de werkelijkheid	496
	De onbewuste priesteres	505
Hoofdstuk 18	HELENS LAATSTE MAANDEN EN REQUIEM	510
Nawoord	VOORBIJ DE HEMEL EN HELEN: DE PRIESTERES	515
AANHANGSEL		521
	<i>Een cursus in wonderen – Waar de Cursus over gaat</i>	523
	Levensdata van Helen Schucman	527
	Registers	529
	Register van verwijzingen naar <i>Een cursus in wonderen</i>	529
	Namenregister	533
	Register van William Thetford	535
	Register van Helen Schucman	537

DEEL I

DE VROEGE JAREN

INLEIDING TOT DEEL 1

De hoofdtitel van de hoofdstukken van dit eerste deel – ‘De Hemel en Helen’ – werd overgenomen uit een verhandeling die Helen tijdens haar studie aan de universiteit schreef, ongeveer tien jaar voor zij met het optekenen van *Een cursus in wonderen* begon. De verhandeling moest voldoen aan ‘de opdracht een specifiek probleem in ons leven te beschrijven, en hoe we dat uiteindelijk hebben opgelost’. Helen koos als probleem haar levenslange gepreoccupeerdheid met God en schreef het volgende als inleiding:

Dit is het verhaal van mijn zoektocht naar God. Het begon toen ik nog een heel klein meisje was en kwam pas recentelijk in zekere zin tot een voorlopige afsluiting [dit werd, zoals gezegd, duidelijk vele jaren vóór de *Cursus* geschreven]. Of men nu wel of niet denkt dat ik uiteindelijk een oplossing gevonden heb, hangt in hoge mate af van de manier waarop men het probleem zelf bekijkt. Je zou ongetwijfeld kunnen zeggen dat ik het, vanuit een bepaald standpunt gezien, helemaal niet heb opgelost, aangezien ik wat de kwestie met God betreft tot geen enkele conclusie ben gekomen. Je zou echter ook kunnen zeggen dat het probleem al vanaf het begin geen zuiver religieus probleem was, zodat de oplossing vanuit religieus perspectief niet werkelijk van groot belang is. Hoe dan ook, ik overwon een hevige gepreoccupeerdheid met de hele kwestie en dat is op zichzelf al een soort oplossing.

Kennelijk was dat niet het werkelijke einde van het verhaal, zoals Helen zelf later opmerkte. In haar onuitgegeven autobiografie, een smeltkroes van verschillende bewerkte versies waarop wij zo dadelijk zullen ingaan, kwam Helen op deze opdracht tijdens haar studie terug en omschreef ze het verslag als een poging het spoor van haar vroege belangstelling voor religie te volgen

via een lange reeks teleurstellingen naar een gevoel van gelatenheid en verslagenheid ... een lange en ontmoedigende zoektocht naar God, kennelijk eerder vanuit een psychologisch dan vanuit een religieus gezichtspunt geschreven. Dat was het conceptuele kader dat ik in die tijd had bereikt, en ik nam volledig aan dat ik zowel op professioneel als persoonlijk vlak beslist op dat niveau zou blijven.

Dit boek is daarentegen vanuit het tegenovergestelde gezichtspunt – eerder religieus dan psychologisch – geschreven, een gezichtspunt dat Helen later natuurlijk zelf onderschreven heeft.

In deel I wordt dus overvloedig geput uit de verhandeling uit Helens studietijd die als basis diende voor de eerdergenoemde autobiografie, waarvan er momenteel acht en een halve – grotendeels overeenkomende – versies bestaan. De eerste was het verslag dat Helen aan de New Yorkse universiteit inleverde; dan zijn er nog vier en een halve versies in de vorm van Helens oorspronkelijke bewerkingen voor haar autobiografie (het tweede deel werd twee keer door haar bewerkt, vandaar die halve); dan de latere gemeenschappelijke bewerking van Helen en mij plus Helens getypte versie daarvan, waarin nog andere wijzigingen stonden (Helen kon dwangmatig redigeren). Ten slotte was er nog een ander studiewerkstuk over haar vroegere jaren, dat in zoverre totaal van de andere verschilde dat er geen nadruk op het religieuze aspect werd gelegd, hoewel het wel enig religieus gedachtegoed bevatte. Voor de citaten in dit boek heb ik de versie gekozen die Helen meestal gebruikte, evenals de manuscriptgedeelten waarvan ik op grond van de gesprekken die ik in de loop der jaren met Helen had weet dat ze haar eigen ervaring het beste benaderen.

Ten slotte moet ik misschien nog opmerken dat Helens ervaringen – die zij, wanneer ze erover schreef, tot het psychologische gebied rekende – duidelijk *niet* onder enige psychiatrische classificatie vallen (DSM: het Diagnostisch en Statistisch Handboek van de Amerikaanse Psychiatrische Vereniging kent geen categorie voor authentieke spirituele ervaringen, laat staan voor innerlijk dictaat). Haar reacties op deze innerlijke stem van Jezus drukken veeleer een levenslang conflict uit tussen twee delen van haar persoonlijkheid: de Hemel en Helen, of God en het ego.⁷ De fundamentele vraag voor Helen luidde met andere woorden: Ben ik een kind van God, of een kind van het ego? Haar hele persoonlijke leven weerspiegelde dit weifelen tussen twee polen, en we beginnen ons verhaal met een relaas van dit conflict.

---

⁷ Het woord 'ego' wordt in de Cursus gebruikt om het valse zelf aan te duiden, dat gemaakt werd in tegenstelling tot en als substituut voor het Zelf van Christus dat God geschapen heeft en dat onze ware spirituele Identiteit is.

Hoofdstuk 1

DE HEMEL EN HELEN: INLEIDING

Nog afgezien van alle materiële en psychologische omstandigheden is er in Helens leven een onderliggende spanning te vinden die door alles heen loopt, vrijwel vanaf haar geboorte, en die in intensiteit haast gigantische proporties aannam. Het ging om een conflict tussen twee identiteiten die elkaar uitsluiten; een conflict dat zo te zien nooit werkelijk werd opgelost, zeker niet vanuit het standpunt van deze wereld. De mechanismen van dit fundamentele conflict zijn van zeer grote betekenis om Helens leven te kunnen begrijpen, zowel voor, tijdens als na het optekenen van *Een cursus in wonderen*. Heel kort nadat Jezus begonnen was Helen de Cursus te dicteren, gaf hij haar een zogeheten ‘speciale openbaring’ die Helens spirituele Zelf onthult, waarnaar ik in het Voorwoord verwezen heb. Hij zei haar:

Jij bent een en al lieflijkheid. Een volmaakte bundel van zuiver licht. In het aanschijn van jouw lieflijkheid staan de sterren stil en buigen voor de macht van jouw wil. Wat weten kinderen over hun schepping, behalve dat wat hun Schepper hen vertelt? Jij staat als schepping boven de engelen, omdat jouw rol zowel schepping als bescherming inhoudt. Jij, die naar het evenbeeld van de Vader geschapen bent, dient alleen voor Hem te buigen, voor Wie Ik samen met jou kniel [dit is een verwijzing naar een ervaring die Helen had vóór het optekenen van de Cursus; zie verderop, blz. 119].

En toch was Helens beeld van zichzelf totaal anders. De achting die Jezus voor haar had gaf haar een onbehaaglijk gevoel en ze kon die niet aanvaarden. In een visioen dat aan het neerschrijven van de Cursus zelf voorafging, en dat we in hoofdstuk 5 in zijn geheel zullen aanhalen, zag Helen zichzelf knielen voor een zeer heilige priesteres, eveneens een symbool voor de ware onschuld van haar Zelf. Helen was een hele tijd niet in staat de priesteres in het gelaat te zien, uit angst voor de afkeuring die ze daarop verwachtte te zien. Uiteindelijk keek ze de priesteres rechtstreeks aan:

Toen ik dat deed, barstte ik in tranen uit. Haar gelaat was zacht en vol mededogen, en haar ogen waren onbeschrijflijk. ... Ze wist niets over mij dat een veroordeling rechtvaardigde. Ik hield zoveel van haar dat ik letterlijk voor haar op mijn knieën viel.

De beginregels van Les 93 in het Werkboek zijn een effectieve samenvatting van Helens negatieve zelfbeeld, iets wat alle mensen op een bepaald niveau met elkaar gemeen hebben. Het was een beeld dat zij met succes voor de wereld, maar met minder succes voor zichzelf, verborgen hield.

Jij denkt dat je de woning bent van slechtheid, duisternis en zonde. Jij denkt dat als iemand de waarheid over jou kon zien, hij zou worden afgestoten en voor je terug zou deinzen als voor een giftige slang. Jij denkt dat als jou de waarheid over jou werd geopenbaard, je met zo'n intense afschuw zou worden vervuld, dat je halsoverkop de hand aan jezelf zou slaan ... (WdI.93.1:1-3).

Dit conflict werd door Helen heel sterk ervaren tijdens twee opeenvolgende gebeurtenissen die plaatsvonden in Zuid-Frankrijk en Londen, in de tijd dat ze nog met de optekening van *Een cursus in wonderen* bezig was.

Op een avond [in Frankrijk] kwam er voordat ik in slaap viel een gevoel van ongelooflijke kracht en vreugde in me op dat in de borststreek begon en van daaruit naar boven welde, naar mijn hals, en uitstroomde in mijn armen. Minutenlang voelde ik me alsof ik moeiteloos naar de hele wereld en iedereen erin kon reiken en alles en iedereen kon aanraken. Het gevoel van nabijheid met iedereen vervulde me met een intense vreugde.

Later [in Londen] beleefde ik de angstwekkende tegenhanger van deze gelukservaring in de vorm van een ontstellend helder gevoel van afschuw. Op een avond was ik even gaan liggen om voor het avondeten nog wat te rusten. Totaal onverwacht werd ik gegrepen door een moordzuchtige woede, die zo intens en zo volledig ongenueanceerd was, dat ik letterlijk bevend opsprong. Iets lelijks en hatelijks leek in mij op te rijzen en mijn lichaam over te nemen. Deze twee ervaringen gaven blijk van zo'n schokkend contrast, dat ze zo ongeveer de Hemel en de hel leken voor te stellen.

Zoals Helen me dat beschreef, voelde ze zich bij deze tweede ervaring zowat bezeten door zo'n intense haat dat ze geloofde dat ze op dat moment de hele wereld met plezier had kunnen vernietigen, wat nu juist de tegenhanger was van de eerdere ervaring, toen met even intense en v errijkende kracht de liefde in haar opwelde en de wereld omarmde. Helen had ook een soortgelijke contrasterende ervaring in de periode onmiddellijk voorafgaand aan het begin van de Cursus. Daarbij ging het om de tegenstelling tussen een 'goede' en een 'kwade' priesteres. We zullen hier in een later hoofdstuk op terugkomen.

Heel af en toe gaf Helen tegenover mij uiting aan de pijnlijke constatering dat ze 'niet wist hoe ze moest liefhebben'. Ze wist bijvoorbeeld dat haar liefde voor mij – zoals we in deel III zullen bespreken – grotendeels werd vervormd door haar eigen behoeften om haar angst voor verlies en verlaten te worden onder controle te houden, en ook om zich te verdedigen tegen haar onderliggende haat jegens alles waarvan en iedereen van wie ze afhankelijk was.⁸ Hoe gevoelig Helen ook was voor dit mechanisme in anderen, en voor de tragische persoonlijke gevolgen van deze molensteen die het ego ons om de nek gehangen heeft, ze wist eveneens dat ze diezelfde behoeften in zichzelf niet los kon laten.

Helens voortdurende conflict met betrekking tot de vraag wie ze was liep als het thema van een symfonie door haar hele leven. Op school schreef Helen een opstel – waarschijnlijk een oefening in creatief schrijven – dat ging over een vis die een vogel wilde zijn. Toen hij kon vliegen wilde hij weer een vis zijn, maar al die tijd was hij in principe ontevreden met zijn levenslot. Hoewel meer dan alleen licht ironisch, te beginnen met de titel die ontleend is aan Shakespeare's 29e sonnet, blijkt uit het korte verhaal Helens onvermogen om tot een beslissing te komen over de vraag wie ze was. Het begint en eindigt met een komische opmerking, bestemd voor haar professor.

HEEL ALLEEN BEWEENDE HIJ ZIJN TOESTAND VAN VERSCHOPPELING

Ik ben u hierover zeker een soort verklaring schuldig, maar al wat ik kan zeggen is dat ik het al een tijdje heb voelen aankomen en vroeg of laat moest en zou het gebeuren. Ik zal het zo kort mogelijk houden.

Heel alleen beweevende hij zijn toestand van verschoppeling

Lang geleden woonde er op de bodem van de zee een klein verdrietig visje dat de hele dag een beetje treurig voor zich uit zat te zingen op een rots. Dat ging ongeveer zo:

'O, een vogel kan vliegen, heel hoog in de lucht
Vrij en blij als een vogel dan is.
En een vis kan dat willen zoveel als hij wil,
Maar hij blijft onder zee, de arme vis.'

---

⁸ Een cursus in wonderen verwijst hiernaar als onze behoefte aan speciaalheid, kort beschreven in de samenvatting die te vinden is in het Aanhangsel.

Hij werd steeds bedroefder en alle andere kleine vissen begonnen zich zorgen om hem te maken, tot ze op een dag een vergadering bijeenriepen om te beslissen wat ze voor hem konden doen. En een zilverkleurige vliegende vis, die een goed hart had, had zo'n medelijden met zijn verdrietige vriendje, dat hij zich bereid verklaarde hem zijn vleugels te lenen, zodat hij kon uitproberen hoe het was om voor een poosje een vogel te zijn, en te zien of hem dat beviel. Toen de kleine ongelukkige vis dit hoorde, was hij zo blij dat hij zichzelf op een haar na vergat en glimlachte. De vliegende vis haakte zijn vleugels af en bond ze rond de nek van zijn vriend, en de kleine verdrietige vis vloog de hemel tegemoet en streek neer op een tak van een wilg naast een kleine vijver. Een tijdje was hij bijna gelukkig, omdat hij een vogel was. Maar het duurde niet lang of zijn oude melancholie overviel hem weer en hij zong een heel droevig lied voor zich uit. En dat ging ongeveer zo:

'Daar diep in de zee is het altijd heel knus
Want een vis zwemt in zijn nat element.
Hij is meer dan een vogel blij en content,
Want vliegen wordt heel vaak een vlucht.'

Hij werd steeds bedroefder en alle vogels in de buurt probeerden hem te troosten, maar het had geen zin. Toen herinnerde hij zich plotseling dat hij eigenlijk helemaal geen vogel was. En dus vloog hij de oceaan weer in en gaf de vleugels terug aan de kleine vliegende vis, en zei dat hij er genoeg van had een vogel te zijn. Toen ging hij bedroefd op zijn rots zitten, en zong een treurig liedje voor zich uit, dat ongeveer zo ging:

'In plaats van mezelf was ik eigenlijk het liefst
Een vogel die zwom in de zee,
Of een vis op zijn vlucht heel hoog in de lucht
Vrij en blij en volkomen tevree.'

En zo zit hij nog altijd helemaal alleen op de rots op de bodem van de zee. De andere vissen zwemmen af en toe voorbij en proberen hem op te beuren, maar het ziet ernaar uit dat niemand hem kan helpen.

Zo, dit is het dan, en ik kan oprecht zeggen dat het me heel, heel erg spijt. Het zal niet meer gebeuren.

Dit in Helen levende conflict werd in diverse dromen zeer aanschouwelijk tot uitdrukking gebracht. Eén die heel representatief was – op de an-

dere zullen we later ingaan – ging over een vogel die niet kon beslissen of zijn kleur blauw of grijs was, en of hij überhaupt wel een vogel was. De vreemde en ingewikkelde toeren die de vogel uithaalde, zowel wat zijn denken als wat zijn gedrag betrof, om zijn preciaire situatie aan te pakken, deden denken aan de manier waarop Helen zelf omging met haar conflictbeladen levenssituatie. De droom dateert overigens uit 1940, toen Helen 31 jaar was. Naar gewoonte schreef Helen de droom op alsof het een kort verhaal was.

De blauw-grijze vogel

Dit verhaal begint met het zinnetje: ‘Er was eens een blauwe vogel’, maar dat is slechts de halve waarheid. Om precies te zijn zou er moeten staan: ‘Er was eens een vogel die iedereen vertelde dat hij een blauwe vogel was.’ Maar eigenlijk was hij grijs. Aangezien dat volkomen duidelijk was, kregen de mensen de indruk dat de vogel een beetje in de war was, maar dat was beslist niet het geval.

Waarschijnlijk leefde de vogel ten tijde van de Amerikaanse Burgeroorlog, die dikwijls de oorlog tussen de blauwen en de grijzen werd genoemd ...⁹. Hij maakte zich vooral zorgen over de uiteindelijke afloop, maar kon op geen enkele manier voorspellen welke partij zou winnen. En dus was het naar zijn mening het veiligst om op elk resultaat voorbereid te zijn.

‘Als ik dan toch een grijze vogel ben’, zo redeneerde hij, ‘kan ik me het beste een houding aanmeten alsof ik blauw ben. Als de grijzen dan winnen, zullen ze zeggen: “Deze vogel is grijs, ook al beweert hij dat hij blauw is. Zolang hij in werkelijkheid grijs is, wat maakt het dan uit wat hij denkt dat hij is? We zullen hem geen pijn doen.” Als de blauwen winnen, zullen ze daarentegen zeggen: “Deze grijze vogel gelooft duidelijk dat hij blauw is. Zolang hij denkt dat hij dat is, wat maakt het dan uit wat hij in werkelijkheid is? We zullen hem geen pijn doen.”’

Ondertussen woonde de vogel in een dorre, rottende boom, die door de eindeloze gevechten geen enkel blad meer droeg. De takken waren afgebroken, de wortels verdord en de stam helde gevaarlijk over. Het was echter de enige boom die na zoveel jaar oorlog overeind was blijven staan, dus de vogel wist niet waar hij anders naartoe moest.

Om zijn evenwicht in de boom te kunnen houden, moest hij zich noodgedwongen steeds meer in de tegenovergestelde richting buigen als tegenwicht voor de doorbuigende takken. Na verloop van tijd helde hij zelf zodanig over, dat zitten in een rechte boom voor hem niet lan-

---

⁹ Hier en in de rest van het boek zijn alle weglatingstekens van mij, tenzij anders vermeld.

ger mogelijk geweest was, zelfs al zou hij er ooit in slagen er een vinden. Hier maakte hij zich echter niet te veel zorgen over, aangezien de kans dat hij nog een rechte boom zou vinden praktisch uitgesloten was.

Wat hem werkelijk stoorde, waren bepaalde tegenstrijdige elementen in de hele situatie, die hij moeilijk met elkaar in overeenstemming kon brengen. Het was voor hem duidelijk dat een vogel die in moeilijkheden verkeert, wegvliegt. Maar hier was een vogel die, ondanks de heel moeilijke levensomstandigheden, niet alleen had nagelaten weg te vliegen, maar dat zelfs niet eens geprobeerd had. ...

Misschien, zo dacht hij, ... was hij helemaal geen echte vogel. Dat zou dan natuurlijk de reden zijn waarom hij niet was weggevlogen. Maar dat betekende ook dat niemand zijn fundamentele probleem serieus zou opvatten als hoofdzakelijk een probleem in het waarnemen van kleur, en daarmee zou hij even slecht toegerust zijn voor de omgang met de vrede als voor de omgang met de oorlog.

Als praktisch ingestelde vogel moest hij – misschien tot zijn geluk, gezien de omstandigheden – wel toegeven dat de oorlog overleven waarschijnlijk het maximum was dat hij aankon. De legers van beide zijden kwamen steeds weer uit het niets tevoorschijn, en sloegen op elkaar in onder de boom. De met bloed doordrenkte grond beefde onder hem en het lawaai was oorverdovend. Ze waren zich waarschijnlijk niet bewust van de vogel, noch van zijn boom, maar het effect op beide was verwoestend. Ervan uitgaand dat de boom onmogelijk nog veel langer zou kunnen standhouden, was het waarschijnlijk zinloos zich zorgen te maken over wat er bij een hypothetische vrede van hem zou worden.

Helens manier om met haar 'blauw-grijze' God-ego-identiteitscrisis om te gaan, kwam er voornamelijk op neer het conflict als werkelijk te aanvaarden, de spirituele kant die haar met God verbond te ontkennen en op de een of andere manier het hoofd te bieden aan de kwestie van het overleven van haar ego-zelf op een 'met bloed doordrenkt' slagveld van een wereld die, zoals zij wist, uiteindelijk geen hoop bood. De rottende boom waarin de vogel woonde stelde Helens zelfbeeld voor, en de hachelijke toestand waarin de boom verkeerde stelde haar eigen vermeende kwetsbaarheid in deze wereld voor. Dat de vogel zelf overhelde bij zijn pogingen om als tegenwicht te dienen voor de doorbuigende boom, duidde op Helens inzicht dat haar eigen pogingen zich aan te passen aan haar levensomstandigheden zoals zij die waarnam, eveneens uit balans en nogal slecht aangepast waren. Er is, zoals *Een cursus in wonderen* later zou onderwijzen, geen uitweg uit een dergelijk dilemma, zolang het fundamentele conflict zelf niet tot bewustzijn gebracht en in twijfel getrokken wordt.

En voor dit laatste was Helen bang, want het betekende het einde van haar wereld zoals zij die kende, een angst waar we in een later hoofdstuk op terug zullen komen. Al haar verdedigingsmechanismen waren er dus op gericht dit conflict uit het bewustzijn te houden en haar ego-zelf veilig te stellen.

Sterker nog: Helens leven werd, zoals hiervoor al werd vermeld, reeds vanaf haar prille jeugd gekenmerkt door het conflict tussen deze twee zelden, dat tot uiting kwam in de sterke ambivalentie van haar relatie tot God en Jezus, om nog maar te zwijgen van die tot de Rooms-katholieke Kerk. Het volgende hoofdstuk geeft een overzicht van deze vroege jaren, met de nadruk op Helens 'zoektocht naar God'.